

Фінансову політику підприємства повинні формувати з урахування особливостей фінансування необоротних та оборотних активів, достатності власного капіталу та граничного обсягу залучення позикових коштів. Приймаючи управлінські рішення щодо джерел формування капіталу менеджери та керівництво підприємства мають дотримуватись таких правил:

1. Золотого правила фінансування, яке узгоджує терміни мобілізації та інвестування фінансових ресурсів: капітал залучається на термін, який є більшим від його перебування в активах суб'єкта господарювання.

2. Золоте правило балансу, яке полягає у дотриманні певних співвідношень між окремими статтями активу і пасиву балансу.

3. Правило вертикальної структури капіталу, пов'язане з аналізом складу джерел формування фінансових ресурсів у напрямі дотримання визначеної пропорції між власними і позиковими коштами суб'єкта.

Отже, ефективна фінансова політика є запорукою забезпечення максимізації добробуту власників підприємства, покращення його фінансового стану, зростання ринкової вартості суб'єкта господарювання та рівня фінансового потенціалу.

УДК 005.915

І.А. Маркіна, д-р екон. наук, проф. (ПДАА, Полтава)

М.О. Зазюн, магістрант (ПДАА, Полтава)

СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОГО ЛІВЕРИДЖУ

Основною проблемою при формуванні джерел фінансування поточних і довгострокових програм підприємства є визначення оптимальності їх структури. Співвідношення між власним і позиковим капіталом характеризує рівень фінансового ризику, властивого даному підприємству. Ризик тісно пов'язаний з прибутковістю, тобто з віддачею на вкладений капітал. Так, підвищення частки позикового капіталу характеризує і підвищення ризику, властивого даному підприємству, що природним чином повинно супроводжуватися і очікуваним підвищенням прибутковості [3, с. 32].

Зміна прибутковості призводить до зміни вартісної оцінки відповідного фінансового активу (акцій, облігацій), що позначається на ринковій вартості підприємства. Водночас використання позикових коштів (кредитів) у господарській діяльності підприємства пов'язано з

певними фінансовими витратами, тому має значення співвідношення між власними та довгостроковими позиченими фінансовими ресурсами. Ця залежність характеризується категорією фінансового лівериджу.

Фінансовий ліверидж (Financial Leverage – FL) – це потенційна можливість впливати на прибуток підприємства та дохідність власного капіталу, використовуючи позичені кошти [78, с. 214]. Іншими словами, фінансовий ліверидж є об'єктивним чинником, що виникає з появою позикових засобів у структурі капіталу підприємства та дозволяє йому одержати додатковий прибуток на власний капітал.

Аналіз фінансового лівериджу базується на наступних міркуваннях: при використанні тільки власних коштів фінансовий ліверидж дорівнює нулю; чим більшу заборгованість порівняно до власного капіталу має підприємство, тим вищий його фінансовий ліверидж; якщо економічна рентабельність перевищує процент за кредит, ліверидж є позитивним, у протилежному випадку – нульовим або негативним. Розрахункове значення ефекту фінансового лівериджу обумовлюється дією наступних чинників: податковим коректором, розміром диференціалу фінансового лівериджу, коефіцієнтом фінансового лівериджу. Зростання рівня фінансового лівериджу має подвійний вплив на підприємство: збільшує фінансовий ризик, але підвищує рентабельність власного капіталу підприємства.

Сутність, значимість та ефект фінансового лівериджу тезисно можна розкрити так [4, с. 290]:

- висока частка позиченого капіталу в загальній сумі джерел фінансування характеризується як високий рівень фінансового лівериджу і свідчить про високий рівень фінансового ризику;

- фінансовий ліверидж свідчить про наявність і міру фінансової залежності підприємства від кредиторів;

- залучення довгострокових кредитів і позик супроводжується зростанням фінансового лівериджу і фінансового ризику;

- сутність фінансового ризику полягає в тому, що постійні платежі є обов'язковими, тому у випадку недостатності прибутку може виникнути необхідність ліквідації частини активів;

- для підприємств з високим рівнем фінансового лівериджу навіть незначна зміна прибутку до вирахування відсотків і податків, враховуючи обмеження на його використання, може вплинути на суттєву зміну чистого прибутку.

Є дві оцінки кількісного виміру фінансового лівериджу [2, с. 22]:

- співвідношення позиченого і власного капіталу;

- співвідношення темпу зміни чистого прибутку до темпу зміни валового прибутку (застосовується для кількісного оцінювання наслідків при розвитку фінансово-господарської операції).

Коефіцієнт фінансового лівериджу залежить від співвідношення темпів приросту чистого прибутку та валового прибутку.

До показників оцінки ефективності використання позикового капіталу належить ефект фінансового лівериджу, за яким можна охарактеризувати раціональну позикову політику.

Ефект фінансового лівериджу відображає рівень додаткового прибутку на власний капітал за різних варіантів структури капіталу, характеризує приріст прибутковості власного капіталу і показує, на скільки відсотків збільшилася прибутковість власного капіталу за рахунок залучення позикових коштів в обіг підприємства. Він виникає, коли економічна рентабельність капіталу вища від позикового відсотка. У зв'язку з високою динамічністю цього показника він вимагає постійного моніторингу в процес управління ефектом фінансового лівериджу. Цей динамізм обумовлений дією ряду факторів. Перш за все, в період погіршення кон'юнктури фінансового ринку (в першу чергу, скорочення обсягу пропозиції на ньому вільного капіталу) вартість позикових засобів може різко зрости, перевищивши рівень валового прибутку, що генерується активами підприємства [1, с. 16].

Таким чином, за допомогою аналізу вище вказаних показників можна виявити сильні та слабкі позиції різних сфер діяльності підприємства. Важливим фактором також є й те, що аналіз рівня забезпеченості та ефективності використання капіталу дає можливість оцінити наскільки підприємство готове до погашення своїх боргів і відповісти на запитання, наскільки воно є незалежним з фінансового боку, зростає чи зменшується рівень цієї незалежності, чи відповідає стан активів і пасивів підприємства завданням його фінансово–господарської діяльності.

Інформаційні джерела:

1. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств: [підручник] / В. Г. Андрійчук. – К.: КНЕУ, 2011. – 624 с.
2. Аранчій В. І. Фінанси підприємств: Конспект лекцій: [навчальний посібник] / В. І. Аранчій, В. Д. Чумак, Л. В. Черненко – К.: ВД «Професіонал», 2005. – 400 с.
3. Кириленко З. Г. Вишукування шляхів підвищення ефективності виробництва / З. Г. Кириленко // Економіка АПК. – 2013. – № 2. – С. 31–35.
4. Крамаренко Г. О. Фінансовий менеджмент: [підручник] / Г. О. Крамаренко, О. Є. Чорна. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 520 с.
5. Шевельова С. О. Аграрний менеджмент [навчальний посібник] / С. О. Шевельова. – Тернопіль: Карт–Бланш, 2011. – 534 с.